

Др ЈОВАН АЈДУКОВИЋ

УВОД У ЛЕКСИЧКУ КОНТАКТОЛОГИЈУ

Теорија адаптације русизама

Фото Футура

Јован Ајдукович
Введение в лексическую контактологию

Jovan Ajdukovic
An Introduction to Lexical Contacts

Рецензенти:

проф. др Пенка Филкова (Софија), проф. др Жељка Финк (Загреб),
проф. Галина Георгијевна Тјапко (Москва), доц. др Рајна Драгићевић (Београд),
др Ђорђе Оташевић (Београд)

Ова књига представља делимично измењен текст првог дела докторске дисертације под насловом "Русизми у савременим јужнословенским и западнословенским књижевним језицима према квалификатору у лексикографским изворима" одбрањене 12. јуна 2003. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду пред комисијом коју су сачињавали академик Предраг Пипер, др Богољуб Станковић, др Мирослав Николић и др Стана Ристић. Комисији се захваљујем на корисним сугестијама. Такође се захваљујем свима онима који су ми помагали саветима или упућивали подршку, а посебно др Жељки Финк (Филозофски факултет, Загреб), др Пенки Филковој (Филолошки факултет, Софија), проф. Галини Георгијевој Тјапко (МГИМО, Москва), мр Красимири Петровој (Филолошки факултет, Софија), др Нини Чундевој (Филолошки факултет, Скопље), др Галини Алексејевној Лилич (Филолошки факултет, Санкт Петербург), др Данку Шипки (Универзитет у Аризони, САД), мр Халини Караш (Филолошки факултет, Варшава), др Вејлз Брауну (Корнел универзитет, САД), др Александри Дерганц (Филозофски факултет, Љубљана), др Рајни Драгићевић (Филолошки факултет, Београд), мр Веселинки Лаброској (Институт за македонски језик, Скопље), др Влођимјежу Пјанки (Универзитет у Бечу и Варшави), Богдану Терзићу (Београд), Виолети Бабић (Институт за српски језик, Београд), мр Тањи Павловић (Београд), др Ђорђу Оташевићу (Институт за српски језик, Београд), Далибору Соколовићу (Филолошки факултет, Београд), Драгану Милисављевићу (Београд), Драгољубу Љубичићу (Београд) и Радоју Ајдуковићу (Београд).

Резултате дисертационог истраживања представио сам на научним конференцијама у Београду (Пети међународни симпозијум МАПРЈАЛ-а; Скуп славица Србије; Симпозијум поводом 120-годишњице Катедре за руски језик и 50-годишњице Славистичког друштва Србије), Скопљу (међународни скуп "Допринос Блажа Конеског македонској култури"), Софији (међународна конференција "Бугарски језик у XX веку"; Седма међународна социолингвистичка конференција), Братислави (Девети конгрес МАПРЈАЛ-а), Будимпешти (међународна конференција "Hungaro-Baltoslavica 2000"), Букурешту (Међународна конференција поводом европске године језика), Одеси (Седма међународна конференција посвећена Њирилу и Методију) и Охриду (Прва македонско-српска конференција).

Компјутерска припрема:

Јован Ајдуковић, <http://www.ptt.yu/korisnici/j/o/joralbgd>

САДРЖАЈ

1. УВОД	7
1.1. Област истраживања.....	7
1.1.1. Билингвизам.....	7
1.1.2. Диглосија.....	8
1.1.3. Језички контакти.....	8
1.1.4. Теорија Уријела Вајнрајха.....	18
1.1.5. Теорија Ејнара Хаугена.....	21
1.1.6. Теорија Рудолфа Филиповића.....	23
1.1.7. Последња деценија XX века.....	26
1.2. Предмет истраживања.....	47
1.3. Циљеви истраживања.....	48
1.4. Лексикографски извори.....	49
2. КРАТАК ПРЕГЛЕД ИСТОРИЈЕ ЈЕЗИЧКИХ КОНТАКАТА	54
2.1. Руско-српски језички контакти.....	56
2.2. Руско-бугарски језички контакти.....	60
2.3. Руско-македонски језички контакти.....	63
2.4. Руско-словеначки језички контакти.....	67
2.5. Руско-словачки језички контакти.....	69
2.6. Руско-пољски језички контакти.....	72
2.7. Руско-чешки језички контакти.....	75
3. ДЕФИНИЦИЈЕ ОСНОВНИХ КОНТАКТОЛОШКИХ ПОЈМОВА	78
3.1. Лингвистичка и лексичка контактологија.....	78
3.2. Теорија активације и пресликавања. Појам "контактема".....	80
3.3. Појам "русизам".....	86
3.4. Врсте адаптације русизама.....	99
4. ТРАНСФОНЕМИЗАЦИЈА	101
4.1. Теорија трансфонемизације Рудолфа Филиповића.....	101
4.1.1. Трансфонемизација англицизама у хрватском или српском.....	101
4.1.2. Трансфонемизација англицизама у руском.....	102
4.1.3. Фонемска импортација.....	103
4.1.4. Дистрибуција фонема.....	104
4.1.5. Адаптација акцента.....	105
4.1.6. Примарна и секундарна адаптација.....	105
4.2. Теорија трансфонемизације русизама.....	105
4.2.1. Трансфонемизација русизама у српском и хрватском.....	105
4.2.2. Трансфонемизација русизама у јужнословенским и западно-словенским језицима. Новине у теорији.....	107
4.2.3. Типолошке одлике руског и других словенских језика у контакту.....	107
4.2.4. Типови и подтипови трансфонемизације.....	110
4.2.4.1. Нулта трансфонемизација (Ф0).....	111

САДРЖАЈ

4.2.4.2. Прва делимична трансфонемизација (Ф1).....	112
4.2.4.2.1. Први подтип (Ф1/1).....	112
4.2.4.2.2. Други подтип (Ф1/2).....	114
4.2.4.2.3. Трећи подтип (Ф1/3).....	115
4.2.4.2.4. Четврти подтип (Ф1/4).....	116
4.2.4.3. Друга делимична трансфонемизација (Ф2).....	116
4.2.4.3.1. Први подтип (Ф2/1).....	116
4.2.4.3.2. Други подтип (Ф2/2).....	117
4.2.4.3.3. Трећи подтип (Ф2/3).....	117
4.2.4.3.4. Четврти подтип (Ф2/4).....	117
4.2.4.4. Слободна трансфонемизација (Ф3).....	118
4.2.4.4.1. Први подтип (Ф3/1).....	118
4.2.4.4.2. Други подтип (Ф3/2).....	119
4.2.4.4.3. Трећи подтип (Ф3/3).....	119
4.2.4.4.4. Четврти подтип (Ф3/4).....	119
4.2.5. Принципи у одређивању трансфонемизације.....	121
4.2.6. Статистички извештај.....	122
4.3. Формирање ортографије русизама.....	123
4.4. Редистрибуција финалних консонантских група.....	128
4.5. Адаптација акцента.....	130
4.6. Закључна разматрања.....	135
5. ТРАНСДЕРИВАЦИЈА	144
5.1. Дефиниција појма.....	144
5.2. Новине у теорији. Типови и подтипови трансдеривације.....	145
5.2.1. Нулта трансдеривација (Д0).....	145
5.2.2. Прва делимична трансдеривација (Д1/1).....	146
5.2.3. Друга делимична трансдеривација (Д1/2).....	146
5.2.4. Слободна трансдеривација (Д2).....	147
5.3. Врсте творбене адаптације.....	147
5.3.1. Примарна адаптација.....	147
5.3.2. Примарно-терцијарна адаптација.....	148
5.3.3. Секундарна адаптација.....	148
5.3.4. Секундарно-терцијарна адаптација.....	148
5.4. Преглед афиксалних творбених форманата.....	151
5.5. Закључна разматрања.....	154
6. ТРАНСМОРФЕМИЗАЦИЈА	168
6.1. Дефиниција појма.....	168
6.2. Теорија трансморфемизације русизама.....	170
6.3. Новине у теорији.....	171
6.3.1. Нулта трансморфемизација (М0).....	172
6.3.2. Делимична трансморфемизација (М1).....	173
6.3.3. Слободна трансморфемизација (М2).....	174
6.4. Примарна и секундарна адаптација.....	175
6.5. Закључна разматрања.....	176

7. ТРАНСМОРФОЛОГИЗАЦИЈА	178
7.1. Дефиниција појма.....	178
7.2. Именице.....	179
7.2.1. Трансморфологизација именичког рода (ТМР).....	179
7.2.1.1. Нулта трансморфологизација (ТМР0).....	181
7.2.1.2. Делимична трансморфологизација (ТМР1).....	182
7.2.1.3. Слободна трансморфологизација (ТМР2).....	182
7.2.2. Трансморфологизација именичког броја (ТМБ).....	182
7.2.2.1. Нулта трансморфологизација (ТМБ0).....	183
7.2.2.2. Делимична трансморфологизација (ТМБ1).....	184
7.2.2.3. Слободна трансморфологизација (ТМБ2).....	184
7.3. Придеви.....	184
7.3.1. Трансморфологизација придевског вида, односно дужег или кратког облика придева (ТМПВ).....	184
7.3.1.1. Нулта трансморфологизација (ТМПВ0).....	186
7.3.1.2. Делимична трансморфологизација (ТМПВ1).....	186
7.3.1.3. Слободна трансморфологизација (ТМПВ2).....	186
7.4. Глаголи.....	186
7.4.1. Трансморфологизација глаголског вида (ТМГВ).....	186
7.4.1.1. Нулта трансморфологизација (ТМГВ0).....	187
7.4.1.2. Делимична трансморфологизација (ТМГВ1).....	187
7.4.1.3. Слободна трансморфологизација (ТМГВ2).....	188
7.5. Закључна разматрања.....	188
8. ТРАНССЕМАНТИЗАЦИЈА	191
8.1. Основни појмови семантичке адаптације.....	191
8.2. Семантичке промене русизама.....	192
8.3. Новине у теорији транссемантизације.....	195
8.3.1. Нулта семантичка адаптација (С0).....	196
8.3.2. Сужење броја значења модела (С1Нм).....	198
8.3.3. Сужење значењског поља модела (С1Фм).....	198
8.3.4. Сужење значењског поља реплике (С1Фр).....	199
8.3.5. Проширење броја значења реплике (С2Нр).....	200
8.3.6. Проширење значењског поља реплике (С2Фр).....	201
8.3.7. Двочлана комбинација С1Фм+С1Фр.....	202
8.3.8. Двочлана комбинација С1Нм+С1Фм.....	202
8.3.9. Двочлана комбинација С1Нм+С1Фр.....	203
8.3.10. Двочлана комбинација С1Нм+С2Нр.....	204
8.3.11. Двочлана комбинација С1Нм+С2Фр.....	206
8.3.12. Двочлана комбинација С1Фм+С2Нр.....	206
8.3.13. Двочлана комбинација С1Фр+С2Нр.....	208
8.3.14. Двочлана комбинација С1Фм+С2Фр.....	208
8.3.15. Двочлана комбинација С1Фр+С2Фр.....	209
8.3.16. Двочлана комбинација С2Нр+С2Фр.....	210
8.3.17. Трочлана комбинација С1Нм+С1Фм+С1Фр.....	210
8.3.18. Трочлана комбинација С1Нм+С1Фм+С2Нр.....	211

8.3.19. Трочлана комбинација С1Нм+С1Фр+С2Нр.....	212
8.3.20. Трочлана комбинација С1Нм+С1Фм+С2Фр.....	213
8.3.21. Трочлана комбинација С1Нм+С1Фр+С2Фр.....	213
8.3.22. Трочлана комбинација С1Нм+С2Нр+С2Фр.....	214
8.3.23. Трочлана комбинација С1Фм+С1Фр+С2Фр.....	215
8.3.24. Трочлана комбинација С1Фм+С1Фр+С2Нр.....	215
8.3.25. Трочлана комбинација С1Фм+С2Нр+С2Фр.....	215
8.3.26. Четворочлана комбинација С1Нм+С1Фм+С2Нр+С2Фр.....	216
8.3.27. Четворочлана комбинација С1Нм+С1Фм+С2Нр+С2Фр.....	216
8.3.28. Дерогација значења С#.....	216
8.4. Закључна разматрања.....	217
9. ЛЕКСИЧКО-СТИЛИСТИЧКА АДАПТАЦИЈА	225
9.1. ЛС типови русизама.....	225
9.2. Типови ЛС адаптације русизама.....	239
9.2.1. Нулта ЛСА (ЛСА0).....	240
9.2.2. Делимична ЛСА (ЛСА1).....	240
9.2.3. Слободна ЛСА (ЛСА2).....	241
9.3. Закључна разматрања.....	242
10. ТРАНССИНТАКСИЗАЦИЈА	250
10.1. Дефиниција појма.....	250
10.2. Типови транссинтаксизације глаголске реакције.....	255
10.2.1. Нулта транссинтаксизација глаголске реакције (СИА0).....	255
10.2.2. Делимична транссинтаксизација глаголске реакције (СИА1).....	255
10.2.3. Слободна транссинтаксизација глаголске реакције (СИА2).....	256
10.3. Закључна разматрања.....	257
11. КОНТАКТОЛОШКИ РЕЧНИЦИ	259
11.1. Појам и врсте контактолошких речника.....	259
11.2. Принципи контактолошке идентификације русизама.....	265
11.3. Концепција контактолошког речника адаптације.....	271
12. ОПШТИ ЗАКЉУЧАК	277
Селективна библиографија.....	284
Резюме.....	330
Abstract.....	340
Додатак. Контактлошки речник адаптације русизама (огледни примерак).....	341
Регистар имена.....	355
Библиографија аутора.....	361
О аутору.....	364